

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΕ ΜΙΑ ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

ΜΑ ΚΑΛΑ, ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΑΚΟΜΑ ΤΕΤΟΙΕΣ;

Κι όμως γίνονται! Λίγο καιρό πριν, στις 26 Ιανουαρίου, η γυναικεία ομάδα μιγαδα διοργάνωσε δημόσια εκδήλωση με τίτλο «Κατάψυξη ωαρίων, νέες ιδέες για την εκμετάλλευση και την πειθάρχηση των γυναικών σε καιρούς κρίσης», στην οποία φυσικά και παρευρεθήκαμε και θα θέλαμε να πούμε κι εμείς κάποιες σκέψεις.

Αρχικά, φανταζόμαστε ότι βλέποντας κανείς στην αφίσα της εκδήλωσης να συνυπάρχουν με μεγάλα μαύρα γράμματα οι φράσεις «κατάψυξη ωαρίων», «εκμετάλλευση και πειθάρχηση των γυναικών» και «καιρούς κρίσης», μάλλον αναρωτήθηκε τι σχέση μπορεί να έχουν όλα αυτά μεταξύ τους.

Η αλήθεια είναι ότι δεν είναι η πρώτη φορά που η μιγαδα προσπαθεί να αναδείξει ότι πίσω από λόγους, καμπάνιες και πρακτικές που πλασάρονται τα τελευταία χρόνια με φεμινιστικό πρόσημο, κρύβονται παλιές και νέες εντολές πειθάρχησης της γυναικείας εργασίας, οι οποίες μάλιστα γίνονται όλο και πιο απαραίτητες σε καιρούς καπιταλιστικής κρίσης και διακρατικών ανταγωνισμών.¹ Δεν είναι η πρώτη φορά δηλαδή που η συγκεκριμένη ομάδα προσπαθεί να απαντήσει στο πώς γίνεται ενώ η καθημερινή εμπειρία των γυναικών της εργατικής τάξης δείχνει όλο και μεγαλύτερη υλική υποτίμηση και πειθαρχήσεις με το τσουβάλι, ο δημόσιος λόγος να έχει γεμίσει κρατικές εξαγγελίες περί ισότητας στις έμφυλες σχέσεις και θεσμικές φεμινιστικές καμπάνιες.

Με αυτό το σκεπτικό μπορούμε να καταλάβουμε και τι σημαίνει η καμπάνια για την κατάψυξη ωαρίων. Η εν λόγω καμπάνια εμφανίζεται στον δημόσιο λόγο με το σύνθημα «Πάγωσε τον χρόνο!», υποστηρίζοντας ότι μπορεί κάποια μέσω σωματικά και συναισθηματικά επίπονων και κοστοβόρων ιατρικών διαδικασιών, της αφαίρεσης και κατάψυξης των ωαρίων της, να «αναβάλλει για το μέλλον» το να κάνει παιδί «κερδίζοντας χρόνο για να ζήσει την ζωή της». Αυτό που καταλαβαίνουμε εμείς βέβαια, είναι ότι πίσω από τον δήθεν χειραφετητικό μανδύα αυτής της καμπάνιας κρύβονται παλιές και νέες πειθαρχήσεις της αναπαραγωγικής δυνατότητας των γυναικών, αλλά και παλιοί και νέοι τρόποι διαχείρισης και υποτίμησης της εργασίας τους τόσο εντός, όσο και εκτός σπιτιού.

Ας τα πούμε όμως λίγο πιο αναλυτικά. Οι συντρόφισσες, απ' την αρχή της εκδήλωσης έδωσαν το πλαίσιο του πώς καταλαβαίνουν την κατάψυξη ωαρίων, κατατάσσοντάς την στις ενασχολήσεις της ομάδας με τον ιατρικό σεξισμό. Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει την ενασχόληση με μία σειρά επιστημονικών λόγων και πρακτικών που επικεντρώνονται στο γυναικείο σώμα, το κατηγοριοποιούν και ταξινομούν τις λειτουργίες του, ταυτίζοντάς τις με την εργασία που επιβάλλει στις γυναίκες ο κοινωνικός ρόλος τους, κυρίως της αναπαραγωγής, αλλά και αναζητώντας περισσότερους τρόπους ελέγχου και διαχείρισης αυτής της εργασίας. Η κατάψυξη ωαρίων λοιπόν αποτελεί μία τεχνολογία που καθόλου τυχαία και καθόλου καινούρια δεν είναι, αντιθέτως αποτελεί κομμάτι των τεχνολογιών αναπαραγωγής που έχουν εμφανιστεί εδώ και δεκαετίες στα δυτικά κράτη.

Συγκεκριμένα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η κατάψυξη ωαρίων αποτελεί κομμάτι της εξωσωματικής. Η εξωσωματική είναι μία διαδικασία που εμφανίστηκε σε περίοδο καπιταλιστικής κρίσης και κινηματικής ήττας, ιδιαίτερα σε μία περίοδο ήττας κινημάτων γυναικών που κατέδειξαν τη γυναικεία ταυτότητα ως εργασιακό ρόλο μέσα στον καπιταλισμό και τη μητρότητα σαν κομμάτι αυτής της εργασίας, αμφισβητώντας, μεταξύ άλλων, το να συνεχίσουν να υπάρχουν ως αναπαραγωγικές μηχανές. Σε αυτήν τη συγκυρία η εξωσωματική αποτέλεσε μία ευφάνταστη λύση, αφού πάτησε πάνω σε αυτές τις αρνήσεις προτείνοντας «χρήσιμες» απαντήσεις: το πέρασμα δηλαδή της αναπαραγωγής στο εργαστήριο του γυναικολόγου και την επιταγή της μητρότητας ανεξαρτήτως ηλικιακών ορίων. Με την εξαγγελία και μόνο της εξωσωματικής, το αν, πώς, τότε και με ποιους όρους κάνει κάποια παιδί πέρασε ακόμα πιο έντονα κάτω

από τον έλεγχο της αυθεντίας των γυναικολόγων, διαδικασία η οποία πραγματοποιήθηκε μέσα από την περεταίρω ιατρικοποίηση του γυναικείου σώματος.²

Οπότε αυτό που βλέπουμε εμείς είναι ότι η εξωσωματική και η κατάψυξη ωαρίων αποτελούν κομμάτι επιστημονικών λόγων και τεχνολογιών που από τη μία διεισδύουν και παθολογικοποιούν την αναπαραγωγική δυνατότητα των γυναικών, από την άλλη προσδοκούν να παρέμβουν σε αυτήν, θέτοντάς την υπό τον έλεγχο της ιατρικής αυθεντίας.³ Με την καμπάνια για την κατάψυξη η συγκεκριμένη διαδικασία πάει ένα βήμα παραπάνω, αφού λειτουργεί με όρους πρόληψης, θέτοντας την υπογονιμότητα ως ασθένεια, από την οποία απειλούνται a priori όλες οι γυναίκες. Οπότε, για να προλάβουν αυτήν την «πάθηση», οι γιατροί εγκαλούν την καθεμία να προβεί σ' αυτήν την ιατρική διαδικασία, την αφαίρεση και κατάψυξη των ωαρίων της, όσο ακόμα είναι νέα σε ηλικία και τα ωάρια της είναι «παραγωγικά», πριν δηλαδή μεγαλώσει και αυτά «μπαγιατέψουν». Έτσι, ενώ αυτή η τεχνολογία υποτίθεται ότι υπόσχεται «πάγωμα» της σκέψης για μητρότητα, στην πραγματικότητα δένει περισσότερο τις γυναίκες με τον αναπαραγωγικό τους ρόλο, αφού καθιστά τη μητρότητα μία αδιαμφισβήτητη εργασία που, χάρη στις νέες τεχνολογίες, μπορεί να επιτελείται ανεξαρτήτως ηλικίας. Πολύ περισσότερο, οι τεχνολογίες αυτές διευρύνουν τον χρόνο αυτής της εργασίας, αφού πολύ πριν πάρει κάποια την απόφαση να κάνει παιδί, παροτρύνεται από τον γυναικολόγο να προβεί σε μία σειρά ιατρικών διαδικασιών, μεταξύ των οποίων είναι και η κατάψυξη, ώστε να είναι «κατάλληλα προετοιμασμένη» όταν αποφασίσει να το κάνει.

Οι τεχνολογίες αυτές βέβαια, μακριά απ' το να λειτουργούν αυτόματα, ταχύτατα και αποτελεσματικά όπως υπόσχονται, χρειάζονται συσσώρευση υποτιμημένης και φθηνής εργασίας. Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι η κατάψυξη η ίδια διαδικασία καθόλου βέβαιο δεν είναι ότι θα πετύχει, οπότε στο επόμενο στάδιο, την εξωσωματική, θα χρειαστεί μία πληθώρα «δανεικών», όπως χυδαία ονομάζονται, ωαρίων. Και ποιες είναι αυτές που δίνουν τα ωάρια;

Εδώ θα χρειαστεί να κάνουμε μία μικρή ιστορική αναδρομή για να πούμε ότι οι κλινικές εξωσωματικές στην Ελλάδα, απ' την έναρξη της λειτουργίας τους, «βρήκαν» αυτά τα φθηνά, «δανεικά» ωάρια από τις μετανάστριες εργάτριες που ήρθαν στην Ελλάδα τη ζοφερή δεκαετία του '90 και, ιδιαίτερα, από τις καταναγκαστικά εκδιδόμενες. Πέρα από την πειθάρχηση στην αναπαραγωγική εργασία λοιπόν, πίσω από τις φανταχτερές τεχνολογίες βλέπουμε πως εδώ και δεκαετίες έχει χτιστεί μία επιχείρηση με γιατρούς- αφεντικά, ντόπια μαφία και αστυνομία, που εκμεταλλεύεται την εργασία ενός φθηνού, παρανομοποιημένου εργατικού δυναμικού.⁴ Ακριβώς λόγω αυτής της υποτιμημένης εργασίας, οι κλινικές αναδείχθηκαν ως πολύ ανταγωνιστικές, αλλά και πολύ επωφελείς για την οικονομία του ελληνικού κράτους, αφού απευθύνονταν κυρίως σε τουρίστες ως υπηρεσίες αναπαραγωγικού τουρισμού. Με αυτούς ακριβώς τους όρους και αυτές τις σχέσεις λειτουργούν διαχρονικά οι κλινικές εξωσωματικής μέχρι σήμερα. Πόσο μάλλον τώρα που με την κρίση και τη μεγαλύτερη υλική υποτίμηση των γυναικών της εργατικής τάξης, όλο και περισσότερες από αυτές διοχετεύονται ως φθηνές εργάτριες σε αυτές τις κλινικές.

Οπότε καταλαβαίνουμε ότι πίσω από τις φανταχτερές μηχανές και τις δήθεν «φιλικές προς τις γυναίκες» υποσχέσεις της καμπάνιας για την κατάψυξη ωαρίων βρίσκονται σχέσεις εργασίας και κρατικές στρατηγικές πειθάρχησης των γυναικών, οι οποίες μάλιστα δεν προέκυψαν έτσι απλά, αλλά χτίστηκαν και εδραιώθηκαν με πολλή βία σε ένα βάθος χρόνου. Αυτές ακριβώς οι σχέσεις είναι που συσκοτίζονται σε βαθμό που να παρουσιάζεται στον δημόσιο λόγο η κατάψυξη ωαρίων ως μία χειραφετητική τεχνολογία για τις γυναίκες.

Και όχι τυχαία. Κι αυτό γιατί η πειθάρχηση των γυναικών στην εργασία που επιβάλλει ο κοινωνικός τους ρόλος βρίσκεται στον πυρήνα των καπιταλιστικών κρατών. Πόσο μάλλον σε καιρούς καπιταλιστικής κρίσης και διακρατικών ανταγωνισμών και, συνεπώς, κλεισίματος στο έθνος-κράτος και ξύλου στην εργατική τάξη. Σήμερα, η πειθάρχηση των γυναικών στην οικογένεια και την οικιακή εργασία τίθεται ακόμα πιο επιτακτικά. Γι' αυτό και συνέχεια ακούμε κρατικούς λειτουργούς και επιστήμονες-ρουφιάνους να μιλάνε για τη χειραφέτηση και το καλό των γυναικών: γιατί στην πραγματικότητα όλες αυτές οι καμπάνιες και οι εκστρατείες που παρουσιάζονται ως χειραφετητικές βασικά υποδηλώνουν τους πολλαπλούς, παλιούς και νέους, τρόπους με τους οποίους η γυναίκα εργασία τίθεται στο στόχαστρο πολιτικών υποτίμησης και πειθάρχησης. Η καμπάνια για την κατάψυξη ωαρίων και η παρουσίασή της ως μιας φιλικής προς τις γυναίκες τεχνολογίας δείχνει ακριβώς αυτό το πράγμα.

Δείχνει όμως και κάτι ακόμα. Σε καιρούς διακρατικών ανταγωνισμών, δεν μπορούμε να μην σκεφτούμε ότι ο τόσος ντόρος γύρω από την κατάψυξη ωαρίων αφορά και την ενίσχυση των ντόπιων αφεντικών, ειδικά όταν αυτά παράγουν ανταγωνιστικά, εξαγωγίμα εμπορεύματα. Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι τόσα χρόνια οι κλινικές εξωσωματικής αποτελούν κομμάτι του αναπαραγωγικού τουρισμού, προσφέρουν δηλαδή σε τουρίστες πακέτα που, εκτός από ελληνικό ήλιο και θάλασσα, υπόσχονται φθηνές υπηρεσίες εξωσωματικής γονιμοποίησης. Τα τελευταία χρόνια όμως με την καραντίνα και τον περιορισμό των μετακινήσεων, το μέλλον του τουρισμού άρχισε να φαίνεται όλο και πιο αμφίβολο και οι κλινικές εξωσωματικής άρχισαν να αναζητούν διεξόδους, στρέφοντας το ενδιαφέρον τους στην εγχώρια πελατεία. Η καμπάνια για την κατάψυξη ωαρίων αντανάκλα αυτήν ακριβώς τη διαδικασία, η οποία πλαισιώθηκε και από αλλαγές στο νομικό πλαίσιο. Μέσα στο προηγούμενο έτος ψηφίστηκαν δύο νομοσχέδια, με τα οποία αφενός αυξήθηκαν τα ηλικιακά όρια της εξωσωματικής (από τα 50 στα 54), αλλά και νομιμοποιήθηκε η κατάψυξη ωαρίων και για κοινωνικούς, πέρα από ιατρικούς, λόγους.

Κλείνοντας αυτό το κείμενο, θα θέλαμε να τονίσουμε κάτι ακόμα. Τα τελευταία χρόνια το να καταλάβουμε τι συμβαίνει γύρω μας γίνεται όλο και πιο δύσκολο. Φαίνεται ακόμα πιο περίπλοκο δηλαδή να φέρει η καθημέρα μας βόλτα το γεγονός ότι η καθημερινότητα γίνεται όλο και πιο δύσκολη, από την πίεση στις δουλειές μέχρι τα άγχη της καθημερινότητας και τις κοινωνικές μας σχέσεις, ενώ οι εξηγήσεις που δίνονται στον δημόσιο λόγο για όλα αυτά δεν βγάζουν -εσκεμμένα- κανένα απολύτως νόημα. Σαν να μην έφτανε αυτό, για τις γυναίκες αυτή η κατάσταση καλύπτεται κάτω από το πέπλο των φεμινιστικών «νικών» και κινήματων που κατακλύζουν τα τελευταία τρία χρόνια τον δημόσιο λόγο.

Εκτός αυτών βέβαια, ως υπενθυμίσουμε και κάτι βασικό. Η υποτίμηση των γυναικών, η εργασία και οι ανταγωνισμοί των έμφυλων σχέσεων είναι έτσι κι αλλιώς ζητήματα που πάντα προκαλούσαν από αμχανία μέχρι μεγάλη δυσκολία στο να γίνουν κατανοητά, πόσο μάλλον να αποτυπωθούν ως συλλογικοί, αυτόνομοι πολιτικοί λόγοι. Ιδιαίτερα αν αναλογιστούμε ότι η αναγνώριση του φύλου ως εργασιακού ρόλου μέσα στο κοινωνικό εργοστάσιο είναι μία αφήγηση από καιρό «αποκλεισμένη» από τον κυρίαρχο πολιτικό λόγο. Έτσι, η συσκότιση που υπάρχει δομικά σε αυτές τις σχέσεις έρχεται και δένει με την κρατική προπαγάνδα χειραφέτησης των γυναικών, μέσα από εκστρατείες που στην πραγματικότητα μόνο τη μεγαλύτερη υποτίμησή τους καταφέρνουν. Γι' αυτό και εκδηλώσεις σαν αυτή μας φαίνονται όχι απλώς χρήσιμες, αλλά απαραίτητες. Απαραίτητο δηλαδή είναι μέσα σε ένα κλίμα επιβεβλημένης μούγκας να αποτυπώνονται δημόσια αυτόνομοι γυναικείοι λόγοι που να καταδεικνύουν τις πολλαπλές πειθαρχήσεις προς τις γυναίκες της εργατικής τάξης, πειθαρχήσεις συνάμα έμφυλες και ταξικές, αλλά και να τις αναδεικνύουν ως απαραίτητο συστατικό των κρατικών σχεδιασμών σε καιρούς καπιταλιστικής κρίσης και πολέμου. Η συζήτηση που προέκυψε μετά την εισήγηση της μιγάδας έδειξε ότι είναι πολλές εκείνες που ζορίζονται με όσα ζουν και με όσα βλέπουν, πολύ περισσότερο έδειξε πόσο μεγάλη ανάγκη υπάρχει να οργανώνονται τέτοιες συζητήσεις που καταφέρνουν, σε πρώτο βαθμό, να ξεθολώνουν τα μυαλά μας από το διανοητικό σακάτεμα που μας επιβάλλεται. Συζητήσεις δηλαδή όπου θέματα όπως η κατάψυξη ωαρίων αναδεικνύονται ως αυτό που πραγματικά είναι: ως στρατηγικές υποτίμησης

Η αφίσα της εκδήλωσης με τίτλο «Κατάψυξη ωαρίων: νέες ιδέες για την εκμετάλλευση και την πειθάρχηση των γυναικών σε καιρούς κρίσης».

και πειθάρχησης των γυναικών τόσο στην αναπαραγωγική εργασία, όσο και στις επιταγές μίας από τις πιο παραγωγικές επιχειρήσεις του ελληνικού κράτους.

1. Περισσότερα γι' αυτό μπορεί να διαβάσει καμία και στην εισήγηση της προηγούμενης τους εκδήλωσης «Από τις φεμινιστικές νίκες στην προετοιμασία για πόλεμο», που βρίσκεται στο περιοδικό *miגada*, #29, Καλοκαίρι-Φθινόπωρο 2022.
2. Τις απόψεις αυτές για τις τεχνολογίες αναπαραγωγής είχε εκφράσει η αυτόνομη πολιτική ομάδα *no woman's land*, πραγματοποιώντας ανοιχτή συνέλευση με θέμα «Το γυναικείο σώμα κομματιάζεται, νέες τεχνολογίες αναπαραγωγής» το 2006 σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Η εισήγηση μπορεί να βρεθεί στην έκδοση της *federaction* με τίτλο «εισηγήσεις των ανοιχτών συνελεύσεων με την υποστήριξη της *federaction*» που εκδόθηκε το 2006.
3. Εδώ θέλουμε να κάνουμε μία απαραίτητη διευκρίνιση. Εκτός του ελέγχου της αναπαραγωγικής δυνατότητας των γυναικών από τους γιατρούς, η απόφαση του αν, τότε και πώς θα κάνει κάποια παιδί, δεν είναι ακριβώς «δική της». Πολύ περισσότερο έχει να κάνει με κοινωνικές επιταγές, πιέσεις από το εργασιακό περιβάλλον και ανταγωνισμούς στα πλαίσια των έμφυλων σχέσεων.
4. Περισσότερα γι' αυτό μπορεί να διαβάσει καμία στην μπροσουάρα που είχε βγάλει η *miגada* το 2011, με τίτλο *Ο,τι θέλει ο πελάτης. Η εκμετάλλευση των γυναικών στη νέα εγκληματική οικονομία των υπηρεσιών αναπαραγωγής*. Την μπροσουάρα μπορεί να την βρει στη σελίδα της ομάδας, miגada71.wordpress.com